

Annemarie von Gabain ve Turfan Araştırmaları

Mehmet Ölmez
(Ankara)

Türkdilbiliminin, özellikle Eski Uygurca araştırmalarının değerli öğretmeni, öğrencilerinin ve meslektaşlarının deyimiyile *Maryam Apa* 15 Ocak 1993 Cuma günü Berlin'de yaşama veda etti. Geçen sayımızda da Gabain için K. Röhrborn'ca hazırlanmış anma yazısının çevirisiyle Turfan araştırmalarını konu edinen, onunla yapılan son röportaja ait radyo konuşmasının çevirisine yer vermiştik. Bu sayımızı da Gabain'in değerli anısına adıyor, J.-P. Laut'un yazdığı anma yazısına ve N. Yüce'nin hazırladığı Gabain Kaynakçasına yer veriyoruz.

Eski Demokratik Alman Cumhuriyeti Bilimler Akademisi'nin yerine kurulan Berlin-Brandenburg Bilimler Akademisi bünyesinde "Annemarie von Gabain und die Turfanforschung" (A. v. Gabain ve Turfan araştırması) adıyla Gabain'in anısına bir sempozyum düzenledi. 9 Aralık - 12 Aralık arası düzenlenen sempozyuma Almanya içinden ve dışından çok sayıda Türkolog, esas olarak Eski Türkçe çalışan çok sayıda meslektaşı, öğrencisi, dinbilimci, İranist, İndolog, sanat tarihçisi ve Sinolog katıldı.

Toplantının açış konuşmalarını 9 Aralık sabahı Akademi adına M. Bierwisch, düzenleme komitesi adına K.-V. Selge ve W. Sundermann yaptılar. Bu konuşmaları J. Hamilton'un başkanlığını yaptığı ilk oturum izledi. Oturumda P. Zieme ve G. Hazai, Gabain'in araştırmaları, çalışmaları ve Türkdilbilimine katkıları üzerine birer konuşma yaptılar (P. Zieme, *Annemarie von Gabain und die Turfanforschung*; G. Hazai: *A. v. Gabain und die türkische Sprachwissenschaft*)

İlk günkü bildirilerin esasını ise İranistik, İndologie ve İpek Yolu sanatı oluşturuyordu. Öğleden sonra başkanlığını R. Emmerick'in yaptığı oturuma sunulan bildiriler şöylece sıralanabilir:

A. v. Tongerloo: *From Germanistics to Oriental Studies: Willi Bang in Leuven*

Gh. Gnoli: *Farn als Hermes in einer soghdischen Erzählung*

- D. Maue: *Uigurische und iranische Brāhmī-Manuskripte*
 J.- U. Hartmann: *Die indisch-türkische Bilingue TT VIII G*
 K. Wille: *Die Fragmente der Hoernle-Sammlung*
 K.T. Schmidt: *Ein Vergleich der tocharischen Version des Maitreyasamitinātaka mit der uigurischen Maitrisimit*
 M. Vorob'eva-Desjatovskaja: *The New Materials in the S. E. Malov Collection*
 J. Ebert: *Wesensmerkmale manichäischer Kunst*
 Zs. Gulácsi: *Local Material Culture in Uyghur Manichaeen Miniatures*
 İlk günün akşamı ise Turfan Araştırmaları merkezinde yapılan bir toplantıda konuklar Gabain'e ait anılarını dile getirdiler.

Sabahki oturum başkanlığını D. N. MacKenzie'nin, öğleden sonrakileri L. Johanson ve M.Erdal'ın yaptığı ikinci günkü toplantıya sunulan bildiriler ise ağırlıklı olarak Eski Türkçe/Eski Uygurca üzerineydi:

- K. Röhrborn: *Chinesische Binome im Uigurischen*
 L. V. Clark: *The Early Turkic and Sarig Yugur Counting Systems*
 S. Tezcan: *Neue Interpretationen des alttürkische Wahrsagebuches*
 T. Tekin: *On the Old Turkic Dative-Locative Suffix {+A}*
 M. Ölmez: *Über die Sanskrit- und Chinesisch-Kenntnisse der Uiguren*
 J. Hamilton: *The Dating of the Old Turkish Tunhuang Manuscripts*
 J.P. Laut: *Die Hami-Handschrift der uigurischen Daśakarmapathāvadāna-mālā*
 H. Umemura: *Some Uyghur Inscriptions in the Ruined Buddhist Temple of Beshbaliq*
 M. Erdal: *Zum Vokalsystem des Altürkischen*
 L.Yu. Tuguşeva: *Die türkischen Texte der Petersburger Sammlung*
 J. Oda: *A Fragment of the Uighur Avalokiteśvara-Sūtra with Notes*
 E. Tryjarski: *Kritische Bemerkungen zu neuen Versuchen der Entzifferung der protobulgarischen Inschriften*
 S. G. Klyaştorıny: *New Researches on the Old Turkic Runic Inscriptions of Mongolia*

Gy. Hazai'nin oturum başkanlığını yaptığı üçüncü günkü toplantıda Tuvalardaki ölüm merasimlerinden Leningrad'daki Süryanice metinlere değişik konularda bildiriler sunuldu; toplantıya "Der Dank an den Buddha" başlıklı bir bildiriyle katılması beklenen H.-J. Klimkeit ise rahatsızlığı nedeniyle oturuma katılamadı. Öğleden sonra Ulaşım ve

Teknik Müzesi'nde yer alan ve yazının gelişimini anlatan bir sergi gezildi, aynı günün akşamı ise Akademi'de bir de kokteyl verildi:

E. Taube: *Sterben und Tod bei den Tuwinern im Altai*

R. Emmerick: *A Khotanese Monastic Account Book*

E. Meşçerskaya: *A Syrian Fragment of the N. N. Krotkov Collection from Turfan*

H. Franke: *Chinesische Nachrichten über Karunadaz und seine Familie*

Son gün, 12.12.1994 sabahında ilk olarak Gabain'in mezarı ziyaret edildi. Mezarlıktan dönüşte yol üzerinde A. v. Le Coq'un mezarında da durulup Le Coq'un mezarı da ziyaret edildi. Bu ziyaretten sonra Hint Sanatı Müzesi'nin henüz ziyarete açılmamış, İpek Yolu'na ait değişik parçaları, duvar resimleri, bu resimlerle birlikte duvarlardaki yazıları (Uygur, Brāhmī vb.), kaybolduğu düşünülen Uygurca ünlü Kazık Yazıtı içeren bölümü, müze görevlisi L. Sander'in yönetiminde gezildi.

H. Franke'nin oturum başkanlığını yaptığı öğleden sonraki son konuşmaların başlıkları ise aşağıda yer almaktadır:

M. Shōgaito: *On the Contents of the Uighur Version of the Abhidharma-kośa-bhāṣyaṭikā-Tattvārtha*

W. Scharlipp: *Zu den uigurisch-lamaistischen Texten*

O. Sertkaya: *Die Geschichte der im zweiten Weltkrieg verlorengegangenen und zerstörten uigurischen Texte und das uigurische Bruchstück mit Sternennamen*

N. Sims-Williams: *The Sogdian Texts in Brāhmī Script*

M. Maggi: *The Prologue of the Khotanese Sudanāvādāna*

J. D. BeDuhn: *The Manichaen Sacred Meal*

Ortaasya araştırmaları, Eski Uygurca çalışmaları üzerine oldukça zengin ve değerli bildirimlerin sunulduğu toplantı W. Sundermann'ın kapanış konuşmasıyla sona erdi. Dileğimiz, kısa sürede bu bildirimlerin kitap haline dönüşmesidir.